

“LİMON KIZ” MASALININ SEMBOLİK ÇÖZÜMLEMESİ

SYMBOLIC ANALYSIS OF THE TALE “LEMON GIRL”

Gülda ÇETİNDAG SÜME*

ÖZ: Manevi zenginliğimizin önemli bir alanını teşkil eden masallar; işlenen konu, kullanılan dil, söz varlığı, ağız özelliği, gelenek ve görenekler, örf ve âdetler, giyim-kuşam, inanış vb. gibi millî değerler ve folklor unsurları bakımından kimliğimize hem şekil veren hem de kültürel kodlarımızdaki şifreleri çözümlenmeye yarayan ürünlerdir. Gerçeği özümseyerek sembol dili ile buluşturan ve kültürel kimliğin bir parçası olan masal, çeşitli özellikleriyle ve anlatma geleneği içerisinde kendisine anlamlı bir yer bulmuştur. Masalların içerdiği bütün anlamlar, görünmeyen bir dünyanın kapılarını da olabildiğince aralamaktadır. Bu düşünceden hareketle masalları görünen anlamları dışında sembolik ve mitolojik yönüyle de ele almak, atalarımızdan kalan kültürel mirasımızı öğrenmek adına önemli bir adım olacaktır. Çalışmamızda sembolik ve mitolojik unsurları bakımından değerlendireceğimiz Limon Kız adlı masal Türk masalları içerisinde yaygın olarak anlatılan ve varyantlaşan, sembolik ve mitolojik göndermeleriyle mesajlar veren masallardandır. Anadolu’da Üç Limon Kızı, Nar Kızı, Üç Narlar, Turunçlar, Üç Turunçlar, Üç Turunç Güzeli, Üç Karpuz Güzeli, Üç Elma gibi pek çok farklı adla varyantları olan masalın sembolik anlamları incelendiğinde nesilden nesle aktarılan, kültürümüzün sınır tanımayan zenginliği ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır. Masalda sembolik değer taşıyan motifler incelenerek masalın anlatmak istediği iletiler karşılaştırmalı olarak değerlendirmeye tabi tutulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Masal, Limon Kız Masalı, Varyant, Sembol

ABSTRACT: Fairy tales, which constitute an important area of our spiritual wealth, are products that both shape our identity in terms of national values and folklore elements such as the subject matter, language used, vocabulary, dialect, traditions and customs, customs and traditions, clothing-dressing, beliefs, etc. and help to analyze the codes in our cultural codes. The fairy tale, which assimilates the truth and brings it together with the language of symbols and is a part of cultural identity, has found a meaningful place for itself with its various features and in the tradition of telling. All the meanings contained in fairy tales also open the doors of an invisible world as much as possible. From this point of view, considering the symbolic and mythological aspects of fairy tales in addition to their apparent meanings will be an important step in learning our cultural heritage left by our ancestors. The fairy tale named Lemon Girl, which we will evaluate in terms of symbolic and mythological elements in our study, is one of the fairy tales that are widely told and variantized in Turkish fairy tales and that give messages with symbolic and mythological references. When the symbolic meanings of the fairy tale, which has variants with many different names such as Three Lemon Girls, Pomegranate Girl, Three Pomegranates, Three Pomegranates, Three Pomegranates, Three Pomegranates, Three Pomegranate Beauty, Three Watermelon Beauty, Three Apples in Anatolia, the unlimited richness of our culture, which

* Doç. Dr.-Fırat Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü/Elazığ-gcetindag@firat.edu.tr (Orcid: 0000-0003-4699-3944)

is passed down from generation to generation, will be tried to be revealed. The motifs with symbolic value in the fairy tale will be analyzed and the meanings that the fairy tale wants to tell will be evaluated comparatively.

Keywords: Culture, Tale, Lemon Girl Tale, Variant, Symbol

Giriş

Varoluşundan itibaren anlama ve anlatma gayreti içerisinde olan insanoğlu, sözlü gelenekte değer yargılarını, inanışını, hayata karşı duruşunu, yaşam biçimini, ruh dünyasını, felsefesini, hayallerini samimi ve gerçek duygularla gerek manzum gerekse mensur olarak sanatlı bir şekilde dile getirmiştir. Bu ifade biçimlerinden tarihi çok eskilere dayanan, gerçek hayatın ve hayal dünyasının sentezi olan masallar, görünen ilk anlamları ile birlikte çok daha zengin bir anlam alanına sahiptir. Bu yönüyle masallarda hem yaşanan hayatın hem de hayal edilen hayatın izlerine rastlamak mümkündür.

Mitolojiden beslenen, sembolik dil ile gerçeğin izdüşümünü yansıtan ve usta bir ağızdan anlatılan masallar oldukça zengin bir içeriğe sahiptir. Bu zenginliğe sahip olan masallar, sadece bireylerin değil kolektif bilincin dilini, yaşayışını, inanışını, örf ve âdetlerini, gelenek ve göreneklerini, töresini kısacası kültürüne dair her hususu yansıtmaları bakımından pek çok konuda fikir verebilecek anlatılardır. Masallar, görünen anlamlarının dışında sembolik kodlar, derin ifadeler, gizli göndermeler ile bir milletin kültürel değerlerinin en yalın bir o kadar da yoğun göstergesi; özelde insanın, genelde ise milletin geçmişten günümüze ortak hafızasının yansımasıdır. Bu bağlamda sadece masal anlatıcısı ve dinleyicisi arasında gizli bir bağ ile kurulan iletişim söz konusudur. Anlatıcıdan dinleyiciye uzanan bu iletişimde çözülmeyi bekleyen semboller, ait olduğu milletin kolektif düşünce yapısını da açıklığa kavuşturacak mahiyettedir. Gerçek hayat ile hayal edilen hayatın kesişim noktasının ürünü olan masallar, anlatı düzlemine taşınan gizli bir dünya gibidir. Bu dünyanın kapıları masal anlatıcılarına ve dinleyicilerine açıktır. Gizli dünyanın içerisine girmek isteyen masal anlatıcıları ve dinleyicileri arasında sembolik bir dil vardır. Göndericiden alıcıya giden bu sembolik dilde mesaj iletme esastır. Anlatıcıdan dinleyiciye ulaştırılan bu mesajlar değerlendirildiğinde kültürel kimliğimizin de her yönüyle ortaya çıkarılacağı muhakkaktır.

Kültürel zenginliğimizin göstergesi masal, “Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyenleri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür.” (Sakaoğlu, 2002: 4) şeklinde tarif edilmektedir. Alptekin ise masalı “Büyük ölçüde nesirle anlatılmış ve dinleyicileri inandırmak gibi bir iddiası bulunmayan, hayal ürünü olan nesir şeklindeki anlatmalar.” (2002, XI) olarak tanımlamaktadır. Dinleyicileri inandırma gayesi bulunmasa da içerdiği anlamlarla hayal dünyasından gerçek dünyaya

uzanan yolculukta mesajlar ileten masallar, insanları gizliden gizliye bilinçlendirme ve uyandırma işlevi görmektedir. Şimşek de masal için, “Genellikle özel kişiler tarafından, kendine mahsus (olağanüstü) zaman, mekân ve şahıs kadrosu içerisinde, yaşanan hayat ile hayal edilen hayatın sistemli bir şekilde ifade edildiği; klişe sözlerle başlayıp, yine klişe sözlerle biten hayal mahsulü sözlü anlatım türüdür.” (2001: 3) tanımlamasını yapmaktadır. Yediden yetmişe her yaştan her kesime hitap edip mesaj ileten, hoşça vakit geçirten, ders veren, öğretirken eğlendirebilen, insanları uyandırmak ve bilinçlendirmek amacıyla anlatılan, her yönüyle kültürümüzü yansıtan, içerisinde, ilk bakışta görünenden çok daha fazlasını barındıran masallardan biri de çalışmamıza esas aldığımız Limon Kız masalıdır.

Limon Kız Masalının İncelenmesi

Türk dünyasının tamamında pek çok varyantı ile anlatılan Limon Kız masalının çalışmamızda ele aldığımız metni Yukarıçukurova Masalları (Şimşek, 2001) arasında yer alan, Esmâ Şimşek tarafından Fatma Özbadem adlı kaynak şahıstan 1988 yılında derlenmiş metindir.

Sembolik anlamlarının zenginliği ile dikkati çeken masallardan Limon Kız, Anadolu sahasında yayılma alanı oldukça geniş bir masaldır. Balcı, masalın Anadolu sahasındaki varyantlarını şu şekilde tespit etmiştir: “Mersin/Hıyardan Şemsem Güzeli; Afyonkarahisar/Üç Turunçlar; Ankara/Beyin Oğlu; Balıkesir/Yassıl Kabacığım Yassıl; Bolu/Üç Elma; Gaziantep/Limon Kız; Van/Siyah Tavuğun Yumurtası, Hıyarlar Kızı; Yozgat/Üç Turunç Güzeli; Erzincan/Üç Turunçlar; Adana/Limon Kız; Burdur/At Arabalı Oğlan; Manisa/Üç Yumurtanın Şerri; Konya/Derdine Yanan Oğlan; Muğla/Üç Turunçlar; Elazığ/Üç Nar; Denizli/Portakaldan Çıkan Kız; Erzurum/Üç Turunçlar, Üç Karpuz Güzeli, Üç Narlar; İstanbul/Üç Limon Kızı; Kayseri/Üç Kara Karpuz; Eskişehir/Limon Kız, Nar-Turunç Kızı; Niğde/Akkavak Kızı; Bitlis/Çingene Kız.” (2019: 228-229). Masalın Türk dünyasındaki yayılma alanı ise şöyledir: “Azerbaycan/Nar Gızı; Gagauz/Gümüşten Âşıklar; Özbekistan/Kötülüğün Cezası; Bulgaristan/Beyin Oğlu ve Güzel Kız, Portakal Perileri”. Benzer ya da farklı adlarla Türk dünyasının tamamında yaygın biçimde anlatılan Limon Kız masalı varyantlaşarak geçmişten günümüze anlatılagelmiştir.

Nesilden nesle anlatıcıya bağlı olarak zenginleşen ve çeşitlenen masallar her bir unsuruyla derin anlamlar içermektedir. Masal içindeki bu unsurlardan ve zenginliklerden biri de formel adı verilen kalıplaşmış sözlerdir. Masalların belirli yerlerinde belirli amaçlarla anlatıcı tarafından kullanılan formeller pek çok işleve sahiptir. Anlatıcının, dinleyenleri masala hazırladığı, masalı düşünürken zaman kazandığı ya da masalı sıkıcılıktan kurtardığı durumlarda formeller, tekerleme formundaki kalıplaşmış söz grupları olarak bilinmektedir. Ayrıca anlatıcının konudan konuya, zamandan zamana, mekândan mekâna geçiş yaptığı kısımlarda özellikle masalın giriş ve sonuç bölümlerinde formeller masala hem ahenk hem de

derin anlamlar katar. Bu yönüyle Limon Kız masalının “Bir varımış, bir yoğumuş, evel zaman içinde bir padişah varımış.” giriş formeli hem masalın hem hayatın bir özetini dinleyenlere/okuyanlara sunmaktadır. Varla yok, olanla olmayan arasında bir yolculuğa çıkan insanoğlunun hikâyesini anlatan masal, bu yönüyle göz açıp kapayıncaya kadar süren zaman dilimini ifade etmektedir. Bu yolculuk, insanın beşikten mezara, doğumundan ölümüne kadar olan süreyi kapsamaktadır. Algılanışına göre kimileri için çok kısa kimileri için çok uzun olan zaman kavramı esas itibariyle bir varmış’la bir yokmuş arasındadır. Aynı zamanda varmış ve yokmuş ifadesi ile masal dünyasındaki zıtlıkların bütünlüğü, gerçek hayatın bir yansıması olarak sembolize edilmektedir. Nitekim gerçek hayat da zıtlıkları içerisinde barındıran ve bu zıtlıklardan hareketle bütünlüğe ulaşan varlık ve yokluk arasında geçmektedir.

Kalıplaşmış ifadeler olarak karşımıza çıkan formellerin derin anlamları vardır. Bu formellerden “bir varmış bir yokmuş” ibaresi bütün hayatı içine alan felsefik boyutlu bir ifadedir. “Masal girişleri, binlerce yıllık bir kültürün zihinlerde uyandırdığı çağrışımların yanı sıra, ‘tezat’ üzerine bina edilen bir yapı oluşturmaları bakımından da dikkat çekici niteliktedir.” (Bilkan, 2001: 38). Zira masalların giriş cümlesinden itibaren varlık-yokluk, iyilik-kötülük, doğum-ölüm, genç-yaşlı, güzel-çirkin, zengin-fakir gibi zıtlıklar, bütünlüğe giden yolda kendisini göstermektedir. “Masal, dinleyenlerini kendi âleminden alıp başka âlemlere doğru yolculuk yaptırır bir anlatı türüdür. Bu yolculukta dinleyenler de kahramanların peşine takılır. Gerçekle gerçekdışının karıştığı bu yolculuğun başında anlatıcı, yolculuğuna bilinmeyen bir zaman formeliyle başlayarak dinleyenleri düşsel bir âleme davet eder. ‘Evvel zaman içinde...’, ‘bir varmış bir yokmuş...’, ‘zamanın birinde...’, ‘günlerden bir gün...’ gibi ifadeler hem okuyucuyu masal âlemine davet eder hem de bilinmeyen bir zamanda bunların yaşandığı hissini verir.” (Özkaynak, 2013: 51). Bütün masalarda olduğu gibi belirsiz bir zaman ve mekânla başlayan masalın başlangıç formeli mitolojik bir zaman algısının göstergesidir. Aynı zamanda geçmişten geleceğe her zamanda ve her mekânda benzer olayların yaşandığını, benzer durumların tekrarlandığını ifade etmektedir. Masal zamanı da denilen bu zaman dilimi tüm insanlığın gelmiş ve geçmişini çeşitli yönleriyle farklı mekânlarda ama benzer hikâyelerle anlatan bir zamanı işaret etmektedir.

Masalda zamanın belirsizliğini ve önceliğini ifade etmek için kullanılan evvel kelimesi de ilk örneği ve zamanla tekrarlanma olasılığını çağrıştırmaktadır. Her şeyin bir ilki vardır ve bu ilk tekrarlandıkça anlam bulacaktır. Bu doğrultuda evvel kelimesinin tasavvufi boyutuyla Bilkan, “evvel zaman” ifadesinin “belirsiz, muğlak, itibarî” bir zamanı temsil ettiğini, bunun da ilk ve mutlak varlık olan Allah’ı anlattığını dile getirmektedir. Evvel zaman, Allah’ın tasarrufunda olan zamanın herhangi bir parçasıdır. Yani belirsiz bir zamandır. Masalda evvel ile ifade edilen zaman anlayışı zamanlar üstü bir ifadeyi simgelemektedir (2001: 61). Bu doğrultuda diğer masalarda

olduğu gibi Limon Kız masalının giriş formeli de zaman, mekân, olay örgüsü ve kahramanlar bakımından evrensel olanı sembolik bir dille anlatmaktadır.

Kolektif bilinç dışının ürünü olan masallar, genellikle zamanın birinde yaşayan bir Padişah'ın varlığıyla başlar. Zamanın birinde yaşayan Padişah her dönemin yönetici konumundaki kişisini temsil etmektedir. İnsanlar her zaman bir yöneticiye ve yönetilmeye ihtiyaç duyarlar. Bu durum da düzenin, törenin, idarenin temsili vurgusudur. Padişah tüm ülkenin yöneticisidir, kudretlidir, hâkimiyet onun elindedir ve herkese her şeyi yaptırabilme gücü vardır. Padişah'ın bu sarsılmaz otoritesi dıştan değil öncelikle ve genellikle kendi içinden yara alabilir. Zira kahramanın sembolik serüveninde karşısına pek çok engel çıkabilir ancak onu sadece kendi bilinçaltındaki engelleri yolundan alıkoyabilir. Adı bilinmeyen bir ülkenin adı bilinmeyen Padişah'ı çoğu masalda ya çocuksuzlukla ya da çocuklarının bir derdiyle sınanır. Masalın çoğu varyantında Padişah'ın çocuğu olmamıştır. Onun gücünü, otoritesini, soyunu devam ettireceği bir evladı yoktur. Adın ve soyun devam edebilmesi için çocuk sahibi olmak şarttır. Bu sebeple Padişah, gücünü ve sözünü miras bırakabileceği bir evlat sahibi olmanın yollarını arar. Çocuksuzluk motifi ile masal kahramanının çok beklenen, istenilen, arzu edilen olmasının da altı çizilmektedir. Hem Padişah hem de halkı tarafından beklenen bu çocuğun yokluğu ile varlığa bir gönderme yapılmaktadır. Aynı zamanda doğacak bu çocuk hem ailesi hem de halkı için büyük bir değişimin habercisidir. Masalda bilgeliğin, aklın, tecrübenin temsilcisi olan bir pirin Padişah'a elma vermesi ile Padişah, çocuk sahibi olmuştur. Halk anlatılarında sıklıkla karşımıza çıkan çocuksuzluk motifi ve beraberinde pirin/ak saçlı ihtiyarın/dervişin/Hızır'ın verdiği elma ile çocuk sahibi olunması Limon Kız masalının varyantlarında da karşımıza çıkmaktadır. Hatta doğan bu çocuğun Şah İsmail olduğu rivayeti üzerinde durulmaktadır. Gerçek ve sembolik anlamda "zürriyetin" (Şimşek, 2008: 194) sembolü olan elma, çocuk sahibi olma motifinde özellikle yer verilen meyvelerdendir. Elma ile çocuk sahibi olma, masal kahramanının doğumundan itibaren bir olağanüstülük ile dünyaya gelişinin de sembolik işaretidir.

Her seçim kendi içinde bir kabulleniş bir de vazgeçiş barındırır. Padişah'ın oğlu da gelecek hayatına dair bir seçim yaparak/yapmayarak hayatının geri kalanında yeni maceralara atılmayı kabul eder ya da reddeder. Onun kimseyi beğenmemesi, aslında yeni yollara çıkmak istemeyişinden kaynaklanmaktadır. Limon Kız masalının Anadolu'da anlatılan varyantlarında da Padişah'ın oğlu dua ya da beddua sonucu yola çıkar. Bazı varyantlarda dua sonucu bazı varyantlarda da beddua sonucu âşık olarak ya da merak duygusuyla yola çıkan Padişah'ın oğlu kendisine gelen çağrıyı da kabul etmiş olur. Otoriteyi temsil eden Padişah'ın çocuk sahibi olamayışı ya da çocuklarının sorunu ile karşılaşması, gücün karşısında çaresizliği ile hayatın içindeki ve masalın giriş formelindeki var-yok ifadesine de bir göndermedir. Masalarda karşımıza çıkan zıtlık ve çatışma unsuru burada da kendisini göstermekte, gücün karşısında insanoğlunun acizliğini, çaresizliğini ifade etmektedir. Masalın çocuksuzluk motifiyle ya da

sıkıntı ile başlaması bir yolculuğa ve maceraya atılma gerekliliğini de ortaya koymaktadır. Zira derdine çare aramayan dermanını da bulamamaktadır. Limon Kız masalında da Padişah'ın oğlu her ne kadar hiçbir kızı beğenmese de kendisine rehberlik eden yardımcı ihtiyar sayesinde fikrini ve yolunu değiştirir.

Masal dünyası, kahramanın sembolik serüvenini anlatan bir yolculuk hikâyesidir. Kahramanın bu sembolik yolculuğunda karşısına çıkan yardımcı unsurlar onun yolunu kolaylaştırırken, engeller ise hedefe ulaşmasını zorlaştırmaktadır. Ancak karşısına çıkan kişilerin, olayların ve nesnelere her birinin, kahramanın olgunlaşmasına katkı sağladığı ve kahramanın yoluna devam edebilmesi için çeşitli mesajları içerdiği görülmektedir. Limon Kız masalında günlerden bir gün saraya yaşlı birinin gelmesi ve yol göstericiliği ile Padişah'ın oğlu çağırarak yola çıkmaya karar verir. Anlatılarda Hızır, yaşlı ihtiyar, derviş, pir gibi adlarla anılan yol gösterici aslında kahramanın iç sesi, akli, düşüncesi, sezgisidir. Hızır, ak saçlı ihtiyar, derviş, pir, bilge ya da tecrübe sahibi kişi, kahramanın hayatının dönüm noktasındaki en önemli bireydir. O; bilgeliği, tecrübeyi, akli, mantığı, doğruyu temsil eder ve kahramanın en kararsız, en zor anında aniden ortaya çıkar. Kahraman için uyarıcı bir hareket, iç ses, akıl, sağduyu, önsezi gibi anlamlara gelen Hızır/ak saçlı ihtiyar, kahramanın en büyük yardımcısıdır. Masalda "ihtiyar mı ihtiyar" ifadesindeki pekiştirme ile yaşlılığın değil tecrübenin, rehberliğin, olgunluğun ve aklın derecesi artırılmaktadır. Limon Kız masalında olduğu gibi varyantlarda da içindeki sese kulak vererek yola çıkan kahraman olgunlaşma serüveninde ilk adımını atmış olur. Varyantlarda kahramanı yola çıkaran bu iç ses kimi zaman dua ya da beddua yoluyla da ifade edilmektedir. Örneğin, Erzurum varyantında pir, bir ninenin testisini kıran Şah İsmail'e "Üç turunçların hışmına gelesin." (Seyidoğlu, 1975: 291) diye beddua eder. Üç limon, üç karpuz, üç turunç, vb.'lerini almak için yola koyulmak kahraman için gereklilik arz eder. Bazı varyantlarda dua olarak da karşımıza çıkan bu motifle kahraman daha görmeden ya üç turunçlara âşik olur ya da merak ve arama isteğiyle yola koyulur. Dolayısıyla yardımcı ihtiyarın gelmesi, çağırarak iletmesi, dua/bedduanın gücü ile asıl hikâye ve serüven de başlar.

Gerçek hayatın izdüşümü olan masallar, sınavlar yolundan ibarettir ve masallarda geçilmesi gereken pek çok aşama vardır. Kahramanın farkındalık kazanarak yola çıkması ile birlikte zorluklar ve engeller daima kendisini gösterecektir. Her bir sınav; kahramanın düşünmesi, akıl yorması, yiğitlik göstermesi gereken aşamaları içerir. Kahraman bu süreçte içinde bulunduğu durumdan hem kendi akli ve kabiliyeti ile hem de yardımcı unsurların tecrübesiyle çıkabilmeyi başarmalıdır ki bu başarı onun yolculuğunun sonundaki ışığı görmesi adına oldukça önemlidir. Masalın diğer varyantlarında olduğu gibi Limon Kız masalında da Padişah'ın oğlunun, ihtiyar adamın ifade ettiği üç aşamalı sınavı geçmesi şarttır. Bu sınav, Limon Kız masalında olduğu gibi varyantlarında da hep üç aşamalıdır. Çünkü Türk kültür ve inanışında üçün anlam alanına bağlı olarak her yol, her sınav

vb.'leri üç aşamalıdır. “Mükemmellik ve bütünlük sayısı” (Schimmel, 2000: 80) olan üç, mükâfatın da anahtarıdır. Birinci ve ikincide olumlu sonuç vermeyen işler üçüncüde başarıya, iyiliğe, güzelliğe ve sonuç olarak mükâfata ulaşır. Padişah'ın oğlu da üç aşamayı atlayarak limonlara yani mükâfatına ulaşabilecektir. Hemen hemen bütün masalarda karşımıza çıkan bu sınav sürecini başarıyla geçebilen kahraman, hedefine de varmış olacaktır. Padişah'ın oğlu bir bahçede bulunan ağaçtan üç limonu alabilmeli ve soymadan getirmelidir. Bu limonları alabilmek o kadar kolay olmadığı gibi yerine getirilmesi gereken şartlar da oldukça ağırdır. Kimi varyantlarda devler ülkesinde ya da çok uzak diyarlarda bulunan ve alınması gereken limonlara ulaşmak oldukça zordur. Gerçek hayatta olduğu gibi masal dünyasında da kahramanların sınıandığı ve bu sınavların çeşitli aşamalardan geçtiği görülmektedir.

Limon, mitolojik dönemden günümüze kadar farklı çağrışım değerleriyle kendisine yer bulmuştur. Zeus ile Hera'nın düğününde parlak, kokulu limonlar sunulmuş, böylece Hera'nın daima genç ve güzel kalacağına inanılmıştır. İskandinav efsanelerinde limon “ölümsüzlüğün altın elmaları”, Rus halk masallarında yine gençleştirici bir meyve olarak anılmıştır. Türk edebiyatının şair ve yazarları da tarihsel süreç içerisinde kutsallık atfedilen bu meyveye eserlerinde yer vermiş, limon bütün vasıflarıyla kimi zaman bir metafor olarak kullanılırken kimi zaman da iyileştirici hâliyle karşımıza çıkmıştır (Göre, 2021: 1254). Limon, mitolojide güzelliği, ebediliği, ölümsüzlüğü çağrıştıran bir unsurdur. Masalın varyantlarında limon yerine turunç ya da nar olarak karşımıza çıkan bu motifte ortak çağrışım değeri bütün meyvelerin bolluğu, bereketi, ölümsüzlüğü sembolize etmesidir. Aynı zamanda limon, turunç ve nar analık, dişilik özelliği ile de bilinmektedir. “Bereket ve kesiksiz zürriyetin sembolü olan nar” (Ersoy, 2007: 407), “yuvarlaklığıyla güneşi ve ayı, kırmızı/sarı rengiyle güneşi çağrıştırır. Güneş ve ay gibi sonsuz ışık, güzellik kaynağı olarak nar, içindeki binlerce tane ile doğumun ilk yumurtasını taşımakta olup, yeniden doğumun, arınmanın kutsal mekânını ifade eder.” (Şenocak, 2016: 231). Limon ve turuncun kokusunun alıcılığı, ferahlatıcılığı ile sevgilinin kokusuna gönderme yapılmakta, sarı renginden hareketle güneş, sıcak, ateş ve yaşam simgesi birleşmektedir. Limon, “Şekli itibarıyla sevgilinin çenesi, gerdanı ve memesinin tavsif unsurudur.” (Göre, 2021: 1254). Turunç ve limonun sembolik olarak sevgilinin göğüslerini temsil etmesi, parça-bütün ilişkisiyle masalda sevgilinin kendisini çağrıştırmaktadır. Limonların hemen soyulmamasının özellikle tembih edilmesi vaktinden önce, hak etmeden, emek verilmeden ulaşılan mükâfatların hüsrarla sonuçlanacağını habercisidir. Varyantlarda limon, turunç, nar, elma vb. olarak da geçen bu özel meyvelerin ortak unsuru, ulaşılması gereken zor ve soylu hedefi/sevgiliyi simgelemesidir. Ölümsüzlüğün de sembolü olarak geçen bu meyveler, kahramanı ebediliğe davet etmektedir. Hedefe ulaşan kahraman için yolculuk da başarıyla neticelenecektir.

Limonlara ulaşmak için kahramana sunulan sınavın ilk aşamasında Padişah'ın oğlu bir bahçede bulunan iki çeşmeden akan kan ve irini içip bunların ne kadar güzel olduğunu dile getirmelidir. Olağanüstülük taşıyan bu motifin diğer varyantlarla ortak tarafı iki çeşmenin olmasıdır. Kimi varyantlarda doğadaki mükemmel uyumun sembolü olarak yağ ve bal akan çeşmeden Limon Kız masalında kan ve irin akması düşündürücüdür. Masalın varyantlarında iki çeşmenin var olması hayat boyu karşımıza çıkan iki seçeneği, iki yolu, olumlu ve olumsuz durumları çağrıştırmaktadır. Padişah'ın oğlunun üç limona ulaşmak için kan ve irini içmek zorunda bırakılması hayatın zorlukları karşısında dayanma gücünü, sabrı, çabayı ifade etmektedir. Aynı zamanda kan ve irin, insanın biyolojik yapısında var olan unsurlardır. Yaşamın kaynağını insana sunan bu davranışın temelinde su vardır. Kan ve irin bulunan çeşmeden akan aslında sudur. Su, “yeryüzünün kanı” (Ersoy, 2007: 495) olarak da ifade edilmektedir. İnsan yaşamını sonsuzluğa davet eden su, gerçek hayatta olduğu gibi sembolik hayatta da var oluşun sırlarını içinde barındırır. Bu yönüyle çeşmeden görünürde kan ve irin aksa da bu, insanın yaşamının devamlılığını sağlayan suyu çağrıştırmaktadır. Kahramanın zorluklardan geçerek hedefine ulaşması onun ölümsüzlük ödülüne lâyık olduğunun göstergesidir.

“Masalda pir, kan ve irin akan çeşmeye ve çalılıklara güzel söz söylemeyi, ata ot ite et vermeyi tavsiye etmektedir. Böylece bazen çirkin görünen şeylerin altında güzelliklerin bulunabileceği, fitratına veya muhatabına göre muamele etmek gerektiği mesajı iletilmektedir.” (Koçak-Kurtlu, 2016: 339-340). Sınavın ikinci aşamasında kahramanın karşısına bir köpek ile bir kısrağ çıkacaktır. Kısrağın önündeki etin köpeğe, köpeğin önündeki otun kısrağa verilmesi, ekolojik dengenin bozulmadan yerine getirilmesini, düzenin sağlanmasını işaret etmektedir. İnsanoğlu hayat boyu tabiattaki düzene zarar vermeden onu korumalı, gelecek nesillere yaşanılacak ve nefes alacak bir alan bırakmalıdır. Aynı zamanda olgun insan seviyesine ulaşmak için daima olması gerekeni var olan seyri içinde yerine getirmek gereklidir.

Kahramanın limonlara ulaşması için sınavın üçüncü aşamasını da geçmesi şartı vardır. Bu şarta göre de karşısına iki kapı çıkacaktır. Kahraman, biri açık diğeri kapalı olan kapılardan açık olanı kapatmalı, kapalı olanı da açmalıdır. Üçüncü aşamada yerine getirilmesi gereken açık kapanın kapatılması, kapalı kapının açılması insanın hayat yolculuğunda kendi kısmetini araması, çabalaması ve bulması ile ilgilidir. İnsanın önüne serilen ve kaçırılmaması gereken fırsatlar hayatta bir kere insanın karşısına çıkar, bu bakımdan insan, bu fırsatlar için kapıyı açık bulundurmalı, kendisine zarar verecek sıkıntılar için de gerektiğinde kapıyı kapatmalıdır. Bu sınavın üç aşamasının da bir iyilik olduğunu ve mükâfat olarak karşılığında limon verileceğini söyleyen ihtiyar adam, kahramana bunları özellikle soymaması gerektiğini de hatırlatır. Yaz-kış yapraklarını dökmeyen bir ağacın meyvesi olan limon bu yönüyle de mükâfat olarak yeniden canlanmanın, tazeliğin, kalıcılığın, güzelliğin simgesi olarak kahramana sunulmaktadır.

Padişah'ın oğlu, ihtiyar adamın söylediklerini teker teker yerine getirmiş ancak dönüş yolunda dayanamayarak limonu ortasından kesmiştir. Varyantlarda susadığı ya da merak ettiği için kestiği limon, turuncu ya da nardan çok güzel bir kız çıkmıştır. Sevgilinin güzelliğini, gençliğini, tazeliğini, kokusunu, göğüslerini, dişiliğini çağrıştıran bu sembolik dil ile aslında aşkın kendisi ifade edilmektedir. Sınavlarını geçen kahramanın aradığı ve ulaşmaya çalıştığı, daha görmeden âşık olduğu Limon Kız yani sevgilidir.

Masalda birinci limonun içinden çıkan kız, Padişah'ın oğlundan su ister, ancak Padişah'ın oğlunun yanında su olmadığı için kıza veremez, kız da susuzluktan ölür. Oğlan ikinci limonu keser, onun içinden de dünya güzeli bir kız çıkar, su olmadığı için o da ölür. Padişah'ın oğlu, verilen öğütleri tam anlamıyla yerine getirmediği, nefisini terbiye etmediği için kendini gerçekleştirme ve hedefine ulaşma konusunda başarısız olmuştur. Yola çıkan her kahraman, yardımcı unsurun kendisine sunduğu şartları kabul etmeli, öğütleri dinlemeli ve sözünden dönmemelidir. Bununla birlikte karşısına çıkan sınavlarda iç sesine kulak vermeli, aklını kullanmalıdır. Padişah'ın oğlunun, macerasını tamamlamaya çalıştığı dönüş yolundaki sabırsızlığı, tecrübesizliği onu hedefine ulaşmaktan alıkoymaktadır.

Padişah'ın oğlu kısmen de olsa hatasını fark ettiği için üçüncü limonu bir dere kenarında keser. Üçüncü limonun içinden çıkan kız da su ister, bu kez Padişah'ın oğlu dereden su verir. Masalın varyantlarında karşımıza çıkan su motifi, yaşamın temel ve ilk simgesidir. Bütün canlıların hayat bulması ve bu hayatı idame ettirebilmesi suya bağlıdır. Her canlı bu hayata su ile tutunur. Su, yaşamın özü, temel kaynağıdır; taşıdığı kutsal anlamla kahramana hayat verir, onu hayata bağlar ve korur. Bu sebeple limon ya da turuncun kesildikten sonra ilk olarak su istemesi her canlının ihtiyaç duyduğu ilk ve temel simge olan suyun anlam alanında gizlidir. Zamanından önce elde edilen güzelliklerin, emek verilmeden kazanılan başarıların, hak edilmeden alınan mükâfatların sonu daima hüsrandır. Bilge ihtiyarın sözüne kulak vermeyen Padişah'ın oğlu, merakına ve sabırsızlığına yenik düşerek kendini gerçekleştirme yolunda sağlam bir adım atamaz. Sınavını başarıyla geçemeyen Padişah'ın oğlu her masalda olduğu gibi üçüncü aşamada akıllanır ve ilk iki kız susuzluktan öldüğü için üçüncü limonu bir su kenarında soyar. Suyun, yaşamın temel kaynağı olması ile limonun içinden çıkan kız, su sayesinde yaşar. Ölüm karşısında yaşamın var olması, masalın giriş formelinde vurgulanan "bir varmış bir yokmuş" ifadesini de gizli bir göndermeyle doğrulamaktadır.

Sınavını başarıyla tamamlayan Padişah'ın oğlu, limondan çıkan kıızı derenin kenarında bırakarak ona kıyafet getirmek üzere dönüş aşamasına geçmiştir. Ancak Padişah'ın oğlunu bekleyen bir sınav daha vardır. Çünkü güzel kızın yanına gelen Çingene kıızı, Padişah'ın oğlunu beklediğini öğrenince bir hile ile Limon Kız'ın yerine geçer ve kendi talihini değiştirmeye çalışır. "Bu masal tipinin en önemli özelliği kiskanç oluşudur. Masallarımızın, güzel, sabırlı, iyi kalpli, dürüst kız tipinin tam zıddı bir kız tipidir. Türk masallarının temel felsefesine göre çile çekmeden, hüner göstermeden,

sabrın denenmesinden geçmeden ve kişiliğini ispat etmeden başarı ve mutluluğa erişmek mümkün değildir. İşte masallarımızdaki müspet kadın/kız tipinin çile çekilmesinde, sabrının denenmesinde Çingene/Arap kızı önemli rol oynar. Kıskaç oluşu sebebiyle, uyduramayacağı yalan, kuramayacağı düzen yoktur. Merhametsizdir, adalet duygusu yoktur.” (Balci, 2019: 16-17). “Masalarda çirkin olarak tasvir edilen çingene kızlar; kıskançlığın, kötülüğün sembolüdürler. İçindeki kötülükleri, çirkinlikleri yüzlerine yansıyan bu kadınlar kendine hiçbir zaman güvenmezler. Fiziksel görünümünden dolayı kendini küçük gören, hep başkalarının yerinde olmak isteyen çingene kızlar egosuna yenik düşen kadının simgesidir.” (Çiftçi, 2021: 174). Limon Kız’ın yerine geçip hanım olmak isteyen Çingene kızı, limondan çıkan kızın başına bir iğne batırarak onu güvercine dönüştürür ve gönderir. Masalarda sıklıkla karşımıza çıkan olağanüstü dönüşüm motifi Limon Kız’ın güvercine dönüşmesiyle aslında onun özgürlüğe uçmasını sağlamıştır. Şamanizm’de ve Alevi-Bektaşî inancında da güvercin donuna girerek şekil değiştirme hadisesi ile özgürlüğe geçiş aşaması sembolize edilir. Aynı zamanda güvercin; dişiliğin, güzelliğin ve aşkın sembolü olarak bilinmektedir. Dolayısıyla Limon Kız’ın güvercine dönüşmesi tesadüfi değil, uçsuz bucaksız enginliklere uzanan saf ve soylu aşkın sembolüdür.

Padişah’ın oğlu güzeller güzeli Limon Kız’ı almaya geldiğinde bıraktığı kız ile bulduğu kızın farklı olduğunu düşünse de çaresizce Çingene kızını saraya götürür. Bu arada güvercine dönüşen Limon Kız da her gün gelip sarayda bir ağacın dalına konar ve buradaki bahçivana Padişah’ın oğlunu sorar. Bahçivan da olanı biteni güvercine anlatır. Bir müddet sonra Padişah’ın oğluya Çingene kızının düğün hazırlıkları başlar. Güvercin de gelip Padişah’ın oğlunun durumunu sorar. Padişah’ın oğlu da güvercini alarak odasına bırakır. Olağanüstü biçimde dile gelen güvercin, başına gelenlerin hepsini Padişah’ın oğluna anlatır. Padişah’ın oğlu güvercinin başında gerçekten bir iğne olduğunu görünce iğneyi çıkarır ve güvercinin ilk gördüğü güzel kız olduğunu anlar. Güvercinin “aşk sembolü” (Ersoy, 2007: 289) oluşu, sevgiliyi sembolize etmesi ile ilintilidir. Güvercinin aynı zamanda “talih kuşu” (Ersoy, 2007: 289) olması, Padişah’ın evine konarak ona şans ve uğur getireceği düşüncesini de doğrulamaktadır. Kahramanın ve sevdiği kızın sembolik yolculuğu başarıyla tamamlandığı için mutlu son gerçekleşir. İyilerin de kötülerin de olduğu, mükâfatın da cezanın da verildiği masalarda iyiler daima mükâfatlandırılır kötüler ise cezalandırılır. Padişah’ın oğluya Limon Kız da hayat yolculuklarında çeşitli sıkıntılar yaşamış olsalar bile masalın sonunda muratlarına ererken Çingene kızı da cezasını bulur. “Masaların çoğunda arabozucu olarak görülen çingene tipi kadının gölgesidir. İnsanın kendini engellemediğinde en tehlikeli canlılardan bile tehlikeli olabileceğinin mesajını verir. Her güzelliğin arkasında çirkinliklerin de bulunabileceğini simgeler. Bu yönüyle bastırılmış duyguların somut bir varlığa dönüşümüdür. Çingene kızlar kötülüğü, hainliği her insanda bir nebze de olsa bulunan kusurları sembolize eder.” (Çiftçi, 2021: 42). Bu

bakımdan Çingene kızı yaptığı kötülüklerin karşılığını masalın sonunda görmüş olur.

Masallarda sıklıkla karşımıza çıkan olağanüstülük motifi bir dönüşüm şeklinde gerçekleşir. Bir sihir ile Limon Kız'ın başına iğne batırmak suretiyle onu güvercine dönüştürerek yerine geçmek, hak edilmeyen bir konuma geçmek gibidir. Bu durum hile ile geçici olabilir ancak masal dünyasında yapılan kötülükler mutlaka cezasını bulur. Çingene kızı da yalan, hile, sihir ile yaptığı bu davranışının karşılığını görür. Gerçek hayatın bir yansıması olan masalarda iyilerin mükâfatlandırılması, kötülerin cezalandırılması ile hayatın dengesi kurularak bir mesaj iletme söz konusudur. Masallarda büyü bir dünyanın kapıları ardına kadar açılır. Bu kapıdan giren herkes o masalın büyüüne kapılır ve kendisini gerçek ile hayalin sentezlendiği bir başka dünyada bulur. Öyle ki bu dünya hem tüm güzelliklerin hem de sınırsız kötülüklerin olduğu ama aynı zamanda iyilerin mükâfatını aldığı kötülerin ise cezasını çektiği bir yerdir. Bu bakımdan aslında ideal edilen hayatın bir göstergesidir.

Sonuç

Bir milletin geçmişi ile geleceği arasındaki millî ve manevi değerlerini öğrenmek, o milleti anlayabilmek için kültür ürünlerine ve bu ürünlerde kodlanan şifrelere bakmak gerekir. Bu yönüyle masallar, kültürel zenginliği yansıtan, görünmeyen kapıları aralayan, sembolik ve mitolojik unsurları ile incelendikçe anlamlı hâle gelen ürünlerdendir. Çalışmada ele alınan Limon Kız masalı da varyantları ile kolektif bilinç dışının gerçek ve hayal dünyasının sentezlenmiş hâlini anlatarak mesajları yerli yerinde verebilen sözlü ürünlerdendir. Masalın içerdiği mesajlar ile geçmiş ve geleceğe dair kültürel kodların hafızalara nakşedilmesi, nesilden nesle uzanan değerlerin yaşatılması anlamına gelmektedir. Sözlü kültürden uzanarak günümüze kadar gelen ve Anadolu sahasında çeşitlenerek anlatılan Limon Kız masalı, gerçek hayatın bir yansıması gibi sembolik yolculukta kahramanın serüvenini, serüven boyunca karşılaştığı sembollerini yorumlamasını, zıtlıklardan bütünlüğe ulaşmasını ve neticede sabır, azim, kararlılıkla hedefine varmasını konu edinmekte, içerdiği mesajlarla düşünmeye ve yorumlamaya yönelmektedir. Masalın adından itibaren sembolik anlamlarıyla değer bulan Limon Kız masalı zorlu bir yolculuk neticesinde aşk, mutluluk, özgürlük, yeniden doğum, canlılık, ölümsüzlük ile sembolize edilen Limon adında karşılığını bulan kahramanın ve onun için mücadele eden Padişah'ın oğlunun kazandığı mükâfatın masalıdır.

Metin

LİMON KIZ*

Bir varımış, bir yoğumuş, evel zaman içinde bir padişah varımış. Bu padişahın bir de oğlu varımış. Oğlan, heç bir kızı beğenmezmiş.

Günler gelip geçmiş, saraya ihdiyar mı ihdiyar bir dede gelmiş. Oğlan, bu dedeye çok hürmet etmiş, saygı gösdermiş. Bunnar otururken motorurken dede, oğlanın gulağına bişet söylemiş. Demiş ki:

“Falan filan bağçaya gir, -demiş- orada falan filan ağaçda üç limon var. Amma, sen bunnarı bir şartınan alırsın. O bağçada iki tene çeşme var. Birisinden gan akar, birisinden de irin. Sen, ikisinden de içeceksin; ‘oh, çok güzelmış’, diyeceksin. Ondan sonra garşına bir itinen bir gısırağ çıkar. Gısırağın önünde et var, itin önünde ot var. Eti alacan, itin önüne goyacan, otu da alıp gısırağın önüne atacan. Sonra iki kapı gelir karşına. Bu gapıların biri açık, öteki örtük. Açık olanı gapat, gapalı olanı da aç. Sonra, bu yapığın iyilikler sana, üç limon verecekler. Bu limonları eve gelene kadar soyma”, demiş.

Oğlan getmiş, dedenin dediklerini yapmış. Üç limonu alıp getirirken dayanamamış. Birini ortasından kesmiş, ortaya güzel mi güzel bir gız çıkmış. Gız:

“Suuuu, suuuuuu”, demiş.

Oğlan, yanında su olmadığı için, gıza verememiş, gız da susuzluktan ölmüş. Oğlan, ikinci limonu da kesmiş. Ortaya, gene dünya güzeli bir kız çıkmış. Su olmadığı için, o da ölmüş. Oğlan, üçüncü limonu bir derenin kenarında kesmiş. Bunun da içinden bir kız çıkıp:

“Su ver”, demiş.

Gız, öyle der demez, oğlan su vermiş, gız içmiş. Oğlan, sonra da gızı derenin kenarında bırakıp, buna sırt (elbise) getirmeye getmiş. Oğlan getdikten sonra gızın yanına bir cingan gızı gelmiş:

“Niye bekliyon burada?” demiş. Gız da:

“Böyle böyle, padişahın oğlu gelip beni götürecek”, demiş.

Cingan kızı, bunun başına bir inne batırıp, onu güvercin etmiş, göndermiş.

Aradan biraz zaman geçişin, padişahın oğlu gelmiş. Bakmış ki; bıraktığı gız, iyice değişmiş. Buna demiş ki:

“Senin gözlerin niye böyle büyümüş?”

“Gözlerim, arkandan ağlaya ağlaya büyüdü”, demiş.

“Tenin, niye böle garardı?”

“Güneşde seni bekleye bekleye, böyle garardım”, demiş.

Oğlan, bu işin içinde bir şey olduğunu annar amma, bişet de demez. Mecburen, gızı alıp sarayına götürür. Bu güvercin de her gün saraya gelir, bir ağacın dalına gonup:

“Padişahın oğlu nasıl?” diye bahçivana sorar. Bahçivan da:

“İyi”, der, olanı biteni guşa annadırımış.

Aradan biraz zaman geçince, padişahın oğluyunan cingen gızının düğün hazırlıkları başlamış. Bu geliş güvercin, padişahın oğlunun yanına varmış:

* Şimşek, 2001: 81-82.

“Padişahın oğlu, nasılsın?” demiş.

Padişahın oğlu, bu güvercini yakalamış, odasına goymuş.

Güvercin dile gelmiş:

“Ben, senin limondan çıkarttığın kızım, sen bana elbise getirmeye geldiğinde, bir cingan gızı geldi, başıma inne sokdu, ben de güvercin oldum”, demiş.

Padişahın oğlu bakıyor kine, gerçekten güvercinin başında bir inne var! Bu inneyi çıkarınca, güvercin gene esgisi gibi güzel bir kız olmuş. Padişahın oğlu, hemen gedip, cingan kızını bir gatırın guyuğuna bağlamış. Arkasına da bir it bırakmış. Gatır getmiş it ıssırmış, gatır getmiş it ıssırmış, cingan kızı param parça olmuş.

Gızınan padişahın oğlu da muradlarına ermişler.

KAYNAKÇA

- Alptekin, A. B. (2002). *Taşeli masalları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Balcı, S. (2019). *Türk dünyası masalları tip kataloğu*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Bilkan, A. F. (2001). *Masal estetiği*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Çiftçi, S. (2021). *Anadolu masallarında kadın*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Ersoy, N. (2007). *Semboller ve yorumları*. İstanbul: Dönence Yayınları.
- Göre, Z. (2021). Bir meyveden daha fazlası: limon/klasik Türk edebiyatı metinlerinde tespiti ve anlam çerçevesi. *Littera Turca*. 1(4), 1250-1274.
- Koçak, B.-Kurtlu, Y. (2016). Erzurum halk masallarından üç turunçlar masalı'nın Vladimir Propp'un yapısal anlatı çözümleme yöntemine göre incelenmesi. *Turkish Studies*. 11(15), 327-346.
- Özkaynak, E. (2013). *Masal formellerinin sembolik çözümlemesi*. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Sakaoğlu, S. (2002). *Gümüşhane ve Bayburt masalları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Schimmel, A. (2000). *Sayıların gizemi*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Seyidoğlu, B. (1975). *Erzurum halk masalları üzerine araştırmalar*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayını.
- Şenocak, E. (2016). Halk anlatı ve inanışlarında mitolojik bir meyve: Nar. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 4(8), 228-251.
- Şimşek, E. (2001). *Yukarıçukurova masallarında motif ve tip araştırması*. C. I-II, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Şimşek, E. (2008). Ölümsüzlük ilâci elma. *Turkish Studies*. 3(5), 193-204.

Extended Summary

Fairy tales, which are a synthesis of the real and imaginary worlds that reflect our national and spiritual values in every aspect, contain the core values of a nation. Fairy tales, which reflect the nation's lifestyle, language, belief, customs, traditions, and philosophy in various aspects, are indicators of national culture. In this respect, fairy tales are the identity of a nation.

Among the tales that are indicators of cultural identity, the tale called Lemon Girl, which is the subject of our study, is a folk narrative that will find value as it is explained with its symbolic aspects. It is seen that the Lemon Girl tale, which has been enriched with its variants

in different regions among Turkish fairy tales, is told under the names of Three Lemon Girls, Pomegranate Girl, Three Pomegranates, Citrus Trees, Three Citrus Oranges, Three Citrus Beauties, Three Watermelon Beauties, Three Apples.

The tale called Lemon Girl, which is among the Yukarıçukurova Tales, reflects a synthesis of the real and imaginary worlds. In this respect, the symbolic elements in the tale that will gain value as they are explained will be evaluated in the study based on the tale. Of the tale; The differing symbols in the variants named Three Lemon Girls, Pomegranate Girls, Three Pomegranates, Citrus Trees, Three Citrus Girls, Three Citrus Girls, Three Watermelon Girls, and Three Apples will be examined comparatively in the article. Thus;

1. The visible and invisible meanings of the fairy tale and our cultural codes will be explained.
2. The meanings of lemon in the collective consciousness will be evaluated by focusing on lemon, which gives its name to masala.

3. The common and different aspects of pomegranate, bitter orange, apple, etc., which replace lemon in the variants of the tale, will be discussed.

4. Motifs such as the introduction of the tale, the sultan, the assistant old man, the Gypsy girl, lemon, orange, pomegranate, reward and punishment, prayer and curse, and contrasts will be evaluated from various perspectives and the cultural values of the tale will be tried to be made visible.

In this context, starting from the study, answers to the questions of how our national and spiritual values are ingrained in the people's memory and how they are reflected will be sought.

The main text of the study is the fairy tale named Lemon Kız among the Yukarıçukurova Tales. This tale will be examined, supported by various symbolic interpretations, starting from its title. Differences in the variants of the tale told under different names in the Anatolian region will also be discussed. There are many studies on fairy tales at the level of books, articles, papers, undergraduate, master's and doctoral theses. From these studies, the definition of the tale, formalities and information, the time, place, events, people, etc. of the tales was used in these matters. However, no evaluation or symbolic analysis has been made on the Lemon Girl tale. For this reason, the tale will be examined and evaluated from its various aspects, especially symbolically. Information about both the main text and the tale was taken from the study titled Yukarıçukurova Tales prepared by Esmâ Şimşek. In addition, the master's thesis titled "Symbolic Analysis of Fairy Tale Formalities" prepared by Eda Özkaynak was also used. In the study, the formalities in fairy tales were evaluated with their symbolic aspects. The formal explanations in the tale were also examined with reference to this study. In the studies titled Taşeli tales prepared by Ali Berat Alptekin, Gümüşhane and Bayburt Tales prepared by Saim Sakaoğlu, Researches on Erzurum Folk Tales prepared by Bilge Seyidoğlu and Type Catalog of Turkish World Tales prepared by Serkan Balcı, the variants of the tale were identified and this subject was included in the study. In addition, sources such as Necmettin Ersoy's Symbols and Interpretations and Annemarie Schimmel's Mystery of Numbers were used in the symbolic interpretations of the tale. The information obtained from the sources and the necessary issues in the tale will be evaluated using the tagging method.

The tale discussed in the study is a text compiled by Esmâ Şimşek from the source person named Fatma Özbadem in 1988. The text of the tale is included in the book titled Yukarıçukurova Tales. Symbolic analysis has been applied practically on this fairy tale text, which we consider as the main text. The motifs of the descriptively interpreted work, which cannot be directly interpreted, will be supported with symbolic interpretations and the values in the background of the tale will be revealed. The study first includes a brief summary and then an introduction. The introduction section contains general information about the tale. In the main analysis section titled "Analysis of the Lemon Girl Tale", the comparison of the tale with its variants and its symbolic analysis are included. In the section titled "Conclusion", the inferences obtained from the study are included. There is a fairy tale text at the end of the study. In the bibliography section, the sources used in the study are included.

In the fairy tale Lemon Girl, the lemon that gives its name to the hero of the tale, and the motif that appears as pomegranate, bitter orange and apple in the variants of the tale, refer to important symbolic values in the common imagination of the Turkish people. In this context,

as motifs and symbols such as lemon, the number three, the helpful old man, childlessness, the Sultan, and the Gypsy girl are explored, the doors of new worlds will be opened, and Turkish culture will be transferred to new generations with practical and permanent examples. In this regard, cultural codes will be deciphered with each folk narrative that will be examined.

“İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiği Komitesi’nin (COPE) Davranış Kuralları” çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of “Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)”:

Etik Kurul Belgesi/Ethics Committee Approval: Makale, Etik Kurul Belgesi gerektirmemektedir. / Article does not require an Ethics Committee Approval.

Çıkar Çatışması Beyanı/Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / There is no potential conflict of interest for the authors regarding the research, authorship or publication of this article.